



طرح درس آسیب‌شناسی خانواده

گروه آموزشی: روان‌شناسی تربیتی و مشاوره		
عنوان درس: آسیب‌شناسی خانواده	مقطع تحصیلی: کارشناسی	رشته تحصیلی: راهنمایی و مشاوره
تعداد واحد: ۲	نظری: ۲	عملی: ۰
	پیش‌نیاز: -	مدرس: دکتر محمد حسن آسایش

هدف کلی درس:

خانواده نخستین نهاد اجتماعی است که هسته اولیه زندگی اجتماعی را تشکیل می‌دهد و از دیدگاه کارکردی، روابط خویشاوندی و خانوادگی ضرورت‌های اساسی مربوط به بقا را برآورده می‌کنند. این ضرورت‌ها عبارتند از: ۱. تنظیم روابط جنسی و مقاربتی؛ ۲. فراهم ساختن حمایت زیستی و عاطفی از هر یک از اعضای خانواده؛ ۳. ایجاد واحد باثباتی از جامعه‌پذیری، به نحوی که کودکان بتوانند فرهنگ و مهارت‌های بازی نقش‌را، که برای زندگی بزرگ‌سالی اساسی است، کسب کنند؛ ۴. تأمین فضایی از حمایت اجتماعی مساوی برای کودکان و بزرگ‌سالان؛ ۵. تنظیم و روشمند ساختن اشتغال بزرگ‌سالان جوان در موقعیت‌های حیاتی تولیدی و اقتصادی.

شناخت ویژگی‌های جهان معاصر ما را با واقعیات زندگی اجتماعی و تأثیرات آن بر خانواده و آسیب‌های آن بیشتر آشنا می‌سازد. به طور فشرده، می‌توان به چند ویژگی شاخص جهان معاصر اشاره کرد: ۱. ناهمگرایی میان کشورهای غنی و فقیر؛ ۲. جهانی شدن رسانه‌های جمعی؛ ۳. تحولات سریع و شتابان؛ ۴. جهانی شدن اقتصاد و تجارت جهانی؛ ۵. عصر سلطه و استعمار؛ ۶. تورم گسترده و بحران‌ها؛ ۷. مسابقه تسلیحاتی؛ ۸. بحران انرژی و مواد اولیه؛ ۹. رشد دین‌گرایی؛ ۱۰. هسته‌ای شدن خانواده؛ ۱۱. نهضت دفاع از حقوق زنان؛ ۱۲. مرحله گذار از مدرنیسم به پست مدرنیسم.

آشنایی با شاخص‌های مزبور و توجه به میزان تأثیر آنها در نهاد خانواده، چشم‌اندازی را پیش‌روی ما می‌گشاید که همه مشکلات و ناپهنجاری‌ها را معلول ارتباط درونی اعضای خانواده ندانیم و با وسعت بینش و نظر، از دخالت خودآگاه و ناخودآگاه چنین عواملی چشم‌پوشی ننماییم. پس از بررسی مفاهیم بحث، آسیب‌های اجتماعی، که در جوامع معاصر و در حال‌گذرا وجود دارد، مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این درس هدف این است که دانشجویان بتوانند با مفاهیم اصلی آسیب‌شناسی خانواده آشنا شوند، مولفه‌ها و مفاهیم اساسی موثر بر سلامت خانواده و تمایز بین سلامت و اختلال در سیستم خانواده را تشخیص دهند، و نهایتاً بتوانند در کارهای حرفه‌ای خود آن را به کار ببندند.

اهداف ویژه (رفتاری) درس:

کسب دانش و توانایی در توصیف مبانی و اصول آسیب‌های خانواده.
ایجاد مهارت‌های حرفه‌ای، از جمله بکارگیری دانش خانواده در مشاوره و روان‌درمانی.
توانایی در مباحثه و تبیین اصول خانواده سالم و ناپهنجار و کاربرد آن در مشاوره.



جدول زمان‌بندی ارائه مطالب

شماره جلسات	موضوع درس	رئوس مطالب	منابع
جلسه ۱	دانش خانواده	تعاریف، مقدمات خانواده، انواع خانواده و ازدواج	منبع ۲ فصل ۱
جلسه ۲	جامعه‌شناسی خانواده	نظریه‌های جامعه‌شناسی خانواده	منبع ۲ فصل ۲
جلسه ۳	کارکردهای مراقبت در خانواده	مراقبت از فرزندان، دلبستگی، ارضای نیازها	منبع ۲ فصل ۳
جلسه ۴	طلاق	تعاریف، انواع، دلایل و راه کارها	منبع ۲ فصل ۵
جلسه ۵	طلاق عاطفی	تعاریف، انواع، دلایل و راه کارها	منبع ۱ فصل ۱
جلسه ۶	روابط خارج از چهارچوب	تعاریف، انواع، دلایل و راه کارها	منبع ۲ فصل ۷
جلسه ۷	خشونت در خانواده	تعاریف، انواع، دلایل و راه کارها	منبع ۱ فصل ۲
جلسه ۸	کودک‌آزاری	تعاریف، انواع، دلایل و راه کارها	منبع ۱ فصل ۳
جلسه ۹	ناباروری	مشکلات ناباروری و آسیب‌های خانواده	منبع ۱ فصل ۵
جلسه ۱۰	دخالت خانواده‌ها	مشکلات عدم تمایز یافتگی و مدیریت خانواده‌ها	مقالات
جلسه ۱۱	بی‌کاری	تعاریف، انواع، آثار، دلایل و راه کارها	منبع ۱ فصل ۶
جلسه ۱۲	زنان سرپرست خانوار	تعاریف، انواع، آثار، دلایل و راه کارها	منبع ۱ فصل ۸
جلسه ۱۳	سالمندی	مشکلات جسمانی و روانی سالمندی	منبع ۱ فصل ۹
جلسه ۱۴	تعارض نوجوانان با والدین	ویژگی‌های دوران نوجوانی، انواع تعارضات نوجوانان	منبع ۱ فصل ۳
جلسه ۱۵	سوگ و سرطان	حمایت خانواده و بیمار سرطانی؛ مدیریت سوگ در خانواده	منبع ۱ فصل ۱۱ و ۱۲
جلسه ۱۶	جمع‌بندی	جمع‌بندی و پرسش و پاسخ و نقد کلاس	منبع ۱ و ۲
جلسه ۱۷	آزمون پایان ترم		

نوع ارزشیابی:

- ❖ ۳ نمره از نمره نهایی شامل فعالیت‌های کلاسی می‌شود، لذا پویایی‌های کلاس یکی از ملاک‌های اصلی ارزشیابی می‌باشد.
- ❖ هر دانشجو موظف است در کنار مطالعه منابع معرفی‌شده، برای یادگیری بیشتر به کار عملی نیز بپردازد.
- ❖ ۳ نمره از نمره کل پایان ترم به کار عملی تعلق می‌گیرد. بدین صورت که علاوه بر اجرای ابزارهای آموزش داده شده در کلاس بر روی خود و یک فرد دیگر، هر دو دانشجو موظف هستند یکی از مباحث بهداشت روانی را بر اساس منبع دوم طرح درس و یا مقالات علمی معتبر بررسی و آن را در کلاس به صورت پاور پوینت علمی ارائه نمایند.



❖ کار عملی می‌بایست تا یک هفته قبل از ارائه کلاسی تحویل داده شود.

❖ ۱۴ نمره از نمره نهایی این درس به آزمون پایان‌ترم تعلق می‌گیرد. آزمون پایان‌ترم کتبی براساس برنامه امتحانی تعیین شده در

سامانه آموزش به صورت تستی و کوتاه پاسخ گرفته خواهد شد و دارای ۳۰ سوال است که از منابع اصلی گرفته خواهد شد.

❖ در پایان ترم یک نمره به دو نفر از دانشجویانی که بهترین نقد را از استاد یا کلاس داشته باشند، با نظرسنجی از کلیه دانشجویان کلاس در آخرین جلسه تعلق خواهد گرفت.

قوانین و نکات مربوط به کلاس

❖ این درس هم به صورت ارائه نظری و بحث گروهی تدریس می‌شود؛ به این صورت که ابتدا مباحث نظری به طور خلاصه از طریق پاور پوینت و مشارکت دانشجویان تدریس می‌شود و سپس هر مبحث به صورت عملی و با مثال‌های کاربردی اجرا می‌گردد.

❖ کلاس کاملاً دانشجوی محور برگزار خواهد شد و فعالیت و مباحثه علمی کلاسی مبنای تشکیل جلسات خواهد بود.

❖ لازم است دانشجویان قبل از هر جلسه پیش‌خوانی داشته باشند و منابع مشخص شده برای هر جلسه را طبق طرح درس مطالعه نمایند.

❖ شایان تذکر است که کلیه جلسات رأس ساعت مقرر شروع می‌شود و پایان خواهد یافت. بنابراین از دانشجویان انتظار می‌رود پیش از ورود استاد در کلاس حضور یابند.

❖ دانشجویانی که تلفن همراه دارند، پیش از ورود به کلاس باید آن‌را خاموش کنند. مشاهده یا صدای زنگ تلفن همراه موجب بیرون رفتن دانشجو از کلاس و منظور کردن غیبت در آن جلسه خواهد شد و بیش از ۳ جلسه غیبت براساس مقررات آموزش شی رفتار خواهد شد.

❖ دانشجویانی که تمام جلسات را بدون تأخیر حضور داشته باشند، ۱ نمره به نمره امتحان آنها اضافه خواهد شد.

فهرست منابع:

۱- شعاع کاظمی، مهرانگیز. (۱۳۹۲). *آسیب‌های روان خانواده*. تهران: آوای نور.

۲- اکبری، رضا؛ دنیایی، ام کلثوم (۱۳۹۸). *جامعه‌شناسی خانواده و آسیب‌های نوپدید آن*. تهران: آوای نور.